

Rakennepoliittisen ohjelman vaikutuksista rakenteelliseen työttömyyteen

Muistio 06.09.2013 | Tomi Kyyrä

Toteutettavilla toimilla tavoitellaan yhden prosenttiyksikön laskua rakenteelliseen työttömyyteen sekä kahden vuoden pidennystä keskimääräisiin työuriin. Valtioneuvoston antamassa tiedotteessa näitä kahta käsitellään erillisinä tavoitteina, joskin niitä ilmeisesti tavoitellaan osittain samoin keinoin. Tässä muistiossa ei käsitellä toimia, joilla pyritään pidentämään työuria loppupäästä, koska ne ovat edelleen työmarkkinajärjestöjen valmistelussa. Myöskään opintojen vauhdittamiseen tähtääviin hankkeisiin ei puututa, sillä niitä arvioidaan toisessa muistiossa. Alla keskitytään eräisiin muihin toimenpiteisiin, joilla voi olla vaikutusta rakenteelliseen työttömyyteen.

Työttömien työllistymistä pyritään vauhdittamaan tehostamalla ja kehittämällä toimenpideohjelmaa maahanmuuttajille, välityömarkkinoilla olijoille, osatyökykyisille, ikääntyneille pitkäaikaistyöttömille sekä työelämän muutostilanteissa tai syrjäytymisvaarassa oleville. Vaikeasti työllistyvien ryhmien työllistymistä on periaatteessa mahdollista parantaa työvoimahallinnon toimenpiteillä ja tukiohjelmilla. Tästä on tutkittua tietoa ainakin maahanmuuttajien kotouttamisohjelman osalta. Toisaalta olemassa olevia ohjelmia tehostamalla tuskin voidaan saavuttaa suuria työllisyysvaikutuksia, etenkin kun monet kohderyhmät ovat pieniä. Uusien toimien, kuten ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien pitkäkestoisen työllistämistuen, vaikutusten arviointi tulee mahdolliseksi vasta siinä vaiheessa, kun toimenpiteiden yksityiskohdat julkaistaan.

Työvoimapalveluita pyritään tehostamaan mm. varmistamalla, että TE-toimistot lisäävät työtarjouksia työttömille sekä soveltamalla entistä johdonmukaisemmin sanktioita työstä tai aktiivitoimista kieltäytyjiin. Jos työtarjousten lisäämisellä tarkoitetaan sitä, että samaa avoinna olevaa työpaikkaa tarjotaan entistä useammalle työttömälle työnhakijalle, tällä ei voi olla kovin suurta vaikutusta työttömyyden keskimääräiseen keston. Sanktioilla on havaittu olevan työllistymistä parantava vaikutus, mutta vain muutama prosentti työttömyysjaksoista sisältää sanktioita, jotka on langetettu työstä tai aktiivitoimista kieltäytymisen vuoksi. Siksi sanktioiden käytön tehostamisen vaikutus kokonaistyöttömyyteen jää pieneksi.

Hallituksen tiedotteessa viitataan myös viime kevään kehysriihen päätöksiin, joiden mukaan kuntien vastuuta pitkäaikaistyöttömistä korostetaan ja ansioturvaa muutetaan vuoden 2014 alusta lähtien keskusjärjestöjen työurasopimuksen mukaisesti. Näiden suunnitelmien työllisyysvaikutuksia arvioitiin jo aiemmassa muistiossa.¹ Uudistusten todettiin sisältävän sekä elementtejä, jotka hieman pidentävät työttömyysjaksoja, että elementtejä, jotka hieman lyhentävät työttömyysjaksoja. Siksi nettovaikutus työttömyyteen jää pieneksi ja se voi olla joko positiivinen tai negatiivinen.

Työttömän on jatkossa oltava valmis vastaanottamaan työpaikka, jonne on enintään 1,5 tunnin matka-aika joukkoliikennevälineellä, kun tällä hetkellä työpaikka on otettava vastaan, jos se on enintään 80 kilometriä työssäkäyntialueen ulkopuolella. Muutoksen merkitys yksilötasolla riippuu työttömän työssäkäyntialueen koosta ja paikkakunnan joukkoliikenteestä. Muutos saattaa lisätä jonkin verran työvoiman alueellista liikkuvuutta. Suurta merkitystä tällä muutoksella ei ole, sillä nykyisinkin työttömän on oltava valmis ottamaan vastaan työtä varsin laajalta alueelta.

¹ Hämäläinen, Kyyrä & Eerola (2013): Kehysriihen päätösten työtarjontavaikutuksista, VATT.
http://www.vatt.fi/file/julkaisut/kehysriihiarvio_tyontarjonta_eerolaetal.pdf

Konkreettisia muutoksia työnteon kannustimien kannalta ovat ehdotetut työtulojen 300 euron suojaosuus ja se, että asumistuen tuloharkinnassa jätettäisiin 400 euroa ansiotuloa huomiotta, jos työtön työllistyy. Nämä uudistukset lisäävät työllistymisen kannustimia. Tosin jossain tapauksissa uudistukset saattavat myös kannustaa osa-aikatöihin kokoaikatyön sijaan. Uudistusten merkitys jäänee pieneksi toimeentulotukea saaville kotitalouksille, joiden toimeentulotuki leikkaantuu työtulojen mukana. Esimerkiksi peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavista työttömistä noin kolmannes saa myös toimeentulotukea.

Yhteenveto

Yllä mainittujen toimenpiteiden voidaan olettaa alentavan työttömyyttä. Tarkkoja arvioita annettujen tietojen avulla ei ole mahdollista tehdä. Kokonaisvaikutus lienee pieni, sillä useimmat suunnitelmista kohdistuvat rajattuihin työttömien ryhmiin ja useimmat ehdotuksista edustavat nykyisten käytäntöjen hienosäätöä. Yksin näillä toimenpiteillä rakenteellista työttömyyttä tuskin saadaan pudotettua prosenttiyksiköllä.